

تفسیر ده دقیقه‌ای قرآن کریم؛ بر ساحل نور

استاد سید جواد بهشتی

موضوع: تشبیه و تمثیل، دوروش تربیت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مهمان قرآن کریم هستیم.

چه سفره ای خداوند برای ما بندگانش گسترانده...!

خداوند برنامه ما را با این کتاب و مربیان ما را با فرستادن پیامبران تضمین کرده است. انبیاء با روش‌هایی به تربیت ما پرداخته‌اند؛ یکی از آن روش‌ها «تبشیر» است. تبشیر یعنی امید دادن، نوید دادن و تشویق کردن. در قرآن انسان‌های فرهیخته، وارسته، خوش عمل و خوش نیت، ۳۵ بار این گونه تشویق شده‌اند: بهشت‌هایی که زیر درختانش آب روان جاری است... با هم بخوانیم:

صفحه ۵

سوره مبارکه بقره

آیات ۲۵-۲۹

آیه ۲۵: «وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا ۖ وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ ۖ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ»

«وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ» ای پیامبر! بشارت ده مؤمنان صالح را. طلبه‌ها می‌گویند که انسان دو نوع حُسن لازم دارد: اول «حُسن فاعلی» یعنی خودمان خوب باشیم، دوم «حُسن فعلی» یعنی کارمان خوب باشد. هر دو لازم است، اگر خودم خوب باشم ولی کار خوبی انجام ندهم نیمی از خوبی را ندارم یا ممکن است کارم خوب باشد ولی خودم بد باشم؛ پس هر دو لازم است.

«آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ» ای پیامبر! بشارت ده به مؤمنان صالح، «أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ» که برای آن‌ها هست بهشت‌هایی که جاری است از زیر درختانش نهرها. اولاً باغ جای مطبوعی است، انسان باغ را خیلی دوست دارد...

البته امروزه باغ گران است و اگر بخواهیم کسی را به وسیله باغ تشویق کنیم برای ما امکان ندارد، مانند باغ‌های شمال یا مثلاً شرق تهران یا غرب تهران در لواسان که آوازه‌اش به همه کشور رسیده است و هر کدام چند میلیارد قیمت دارد!

حال اگر کسی باغی خرید، اول سراغ آب آن می‌رود و می‌بیند آب موقت دارد یا آب دائم؟ آب چشمه است یا آب روان؟ حتی در شهرسازی هم گفته‌اند تا حد امکان در شهرها آب پیدا (آشکار) باشد، مثل آبشار، فواره، رودخانه و نهر. شهرهای مناطقی که آب جاری در آن مناطق وجود دارد خیلی جذابیت دارند.

این یکی از تشویق‌های خدا است.

«كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ» بهشتیان در آن باغی که از زیر درختانش آب‌ها جاری است هر وقت میوه میل می‌کنند، اینطور می‌گویند: ما از این نوع میوه هم قبلاً خورده‌ایم. «قبلاً خورده‌ایم» ممکن است قبلاً در دنیا یا در همان بهشت در دوره‌های قبل میل کرده باشند.

«وَأَنْتَوَاهِ مُتَشَابِهًا» در بهشت جنس بد نیست؛ الان ما می‌رویم میوه بخوریم، میوه‌های بد را زیر صندوق می‌چیند، میوه‌های متوسط را وسط و میوه‌های خوب را برای جلب مشتری بالا می‌گذارد. نه... خداوند همه کلاها، جنس‌ها و نعمت‌های عالی عالی است. «مُتَشَابِهًا» یعنی هم‌آهنگ، میوه‌های بهشت جنس بد ندارد. «وَالَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ» در بهشت همسران پاکیزه، از مواردی که اسلام در ازدواج خیلی می‌پسندد، پاک بودن همسر است؛ چشم پاک، زبان پاک، دل پاک، فکر پاک، لقمه پاک. بنده حساب کرده‌ام برای حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها ۲۴ اسم و لقب شمرده‌اند؛ بیشتر آن‌ها به معنای پاکی است مانند: طاهره، مطهره، نقیه، زکیه و طیبه. پاکی چیزی است که همه مردم آن را می‌پسندند. فردی از کشورهای اروپایی آمده بود، از او پرسیدیم چه خبر؟ می‌گوید: حاجی آقا! آنجا خیلی تمیز است، فطرت انسان پاکی را می‌پسندد. همسر پاکیزه...

«وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» از دلواپسی‌های ما این است که چیزهایی که داریم از دستمان برود. قرآن می‌فرماید: بهشت خالد است، همیشگی است، از دست شما نخواهد رفت بنابراین برای بهشت بنشینید زحمت بکشید تلاش کنید.

آیه ۲۶: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ»

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا» خداوند حیا نمی‌کند که مثلی بزند به پشه یا چیزی از پشه کوچکتر و ناچیزتر. یکی از هفت قالبی که خداوند بیانات و رهنمودهای خود را در آن قالب ریخته، مثل است. مثل برای تربیت است، مثل برای تفهیم و تعلیم است. مهم این است ما بدانیم که مثل‌ها برای یادگیری هستند. نکته و پیام این مثل‌ها چیست؟

قرآن کریم می‌فرماید: «وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَاسٍ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ» ما مثال‌ها را برای مردم زدیم امید است فکر کنند. بنابراین مثل برای فکر است. در این آیه می‌فرماید: خداوند حیا نمی‌کند که مثلی بزند به پشه یا اصلاً ناچیزتر از پشه.

«فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا» آن‌هایی که ایمان آورده‌اند، «فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ» می‌دانند که این مثل حق است. حق یعنی «هدفدار». در مثال‌های خداوند به عنکبوت، پشه یا مگس یک هدفی نهفته است، «آمَنُوا» ها اینگونه به مثل‌های خدا نگاه می‌کنند.

«وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا» اما کسانی که انکار می‌کنند حقایق را، کافر هستند، «فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا» می‌گویند خداوند چه منظوری از این مثل داشته است؟ «يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا» خداوند با این مثل جمع زیادی را گمراه می‌کند، «وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا» جمع زیادی را هدایت می‌کند. هدایت قرآن، هدایت کردن خداوند

یا گمراه کردن خداوند به دست خود ما است. خداوند حکیم است؛ بی جهت کسی را گمراه نمی کند. خداوند کسی را گمراه می کند که خودش زمینه های گمراهی را فراهم کرده باشد.
قرآن توضیح می دهد:

«وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ» خداوند گمراه نمی کند مگر فاسقان را. عرب به هسته ای که روکش خود را بشکافد و بیرون بیاورد، «فَسَق» می گوید؛ پس اگر ما از حوزه طاعت خدا بیرون بیاوریم به ما «فاسق» گفته می شود.

فاسقین چه کسانی هستند؟

آیه ۲۷: «الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ» أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

«الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ» آنان که پیمان های خدا را بعد از پیمان بستن، می شکنند. این افراد فاسق هستند. «وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ» و آنان که جاهایی را که خداوند فرموده پیوند باشد، ارتباط باشد، می گسلند. مثل روابط خانوادگی، رابطه با همسایه ها، رابطه با ولایت و امامت، رابطه با علماء. کسانی که این ارتباط را به هم می زنند فاسق هستند. «وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ» کسانی که در زمین تبهکاری می کنند، «أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ» این کسانی که ما به عنوان «فاسق» توصیف کردیم از زیانکاران هستند.

در دو آیه بعدی خداوند با پدیده حیات، خود را اثبات می کند.

آیه ۲۸: «كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمَيِّنُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ»
«كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ» چگونه انکار می کنید خدا را؟! می گوید خدا نیست در حالی که شما مرده بودید و یک موجود جامد بودید؛ انسان از چه آفریده شده است؟ از خاک و از آب، احیا کرد شما را.

«ثُمَّ يُمَيِّنُكُمْ» همین خداوند با قدرتش شما را می میراند، «ثُمَّ يُحْيِيكُمْ» مجدداً در روز رستاخیز شما را زنده می کند، «ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» سپس به سوی او بر می گردید.

آیه ۲۹: «هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ»
«هُوَ الَّذِي» او خدایی است که...

می خواهید خدا را بشناسید؟ یک نویسنده ای قبل از انقلاب کتابی در مورد خداشناسی نوشته است. او در کتاب خود از همین آیات استفاده کرده است. هر که می خواهد خداوند را بشناسد، خداوند خود را معرفی کرده است: «هُوَ الَّذِي» او کسی است که، «خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا» هرچه در زمین - کوه ها، دریاها، صحراها، همه امکانات، معادن - وجود دارد را برای شما انسان ها آفریده است. «ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ»

آنگاه به آسمان‌ها پرداخت، «فَسَوَّاهُنَّ» سامان داد آسمان‌ها را، «سَبَّحَ سَمَواتٍ» هفت آسمان را، «وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ» او به هر چیزی - به هر کاری - دانا است. حتماً شما خواهید گفت ما در خیلی از این آیات سوال و ابهام داریم؛ این‌ها بماند برای تفسیرهای طولانی‌تر...

ما در این برنامه به اندازه «ده دقیقه» در حد ترجمه و کمی بیشتر از آن با هم گفتگو می‌کنیم. کمک کنید، کمک کنید این صفحه را که شنیدید برای دیگران هم نقل کنید.

خدانگهدار شما ...